

Autoreferat

1. Imię i Nazwisko:

Anna Bugajska

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/ artystyczne - z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytuł rozprawy doktorskiej.

- Doktor nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa 2012, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, na podstawie rozprawy *The Development of Imagination in the Eighteenth-Century British Literature as Exemplified by "The Poems of Ossian" by James Macpherson*
- Magister filologii angielskiej 2007, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie
- Licencjat filologii angielskiej 2005, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych.

2018-obecnie: adiunkt przy Katedrze Filologii Angielskiej oraz Katedrze Etyki Ogólnej i Stosowanej, Akademia Ignatianum w Krakowie

2013-2018: adiunkt przy Katedrze Interdyscyplinarnych Badań nad Językiem, Wyższa Szkoła Europejska w Krakowie

2011-2013: wykładowca w Instytucie Języków Obcych, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu

4. Wskazanie osiągnięcia* wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

a) autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa

Anna Bugajska, *Engineering Youth: the Evantropian Project in Young Adult Dystopias*, 2019, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Ignatianum, Kraków. (monografia)

b) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.

Przedstawiona praca jest owocem mojego długotrwałego zainteresowania literaturą dziecięcą i młodzieżową (już od pracy licencjackiej, 2005) oraz kilkuletnich badań szczegółowych nad zjawiskami społeczno-kulturowymi oraz problemami filozoficznymi, związanymi z ogromnym tempem rozwoju biotechnologii. Do przeprowadzenia tych badań zainspirowało mnie kilka czynników:

- **Rynek książki:** w literaturze dla młodego czytelnika w sposób zauważalny zaczął pojawiać się wysoce specjalistyczny język (jak w serii *Artemis Fowl* Eoina Colfera), wymagający od czytelnika znacznej wiedzy nie tylko lingwistycznej, ale i technicznej, z konieczności prowadząc do pogłębienia wiedzy na temat np. kryptoniki (*Artemis Fowl*), upliftu zwierząt (*Maximum Ride*) czy biologii syntetycznej (*Częściowcy*). Jednocześnie, gwałtownie wzrosła liczba filmów i powieści o tematyce dystopijnej, nierzadko z bardzo brutalnymi i szokującymi opisami oraz nierozwiązanymi dylematami etycznymi (np. Ness, *Trylogia Chaosu*, Collins *Igrzyska śmierci*, Westerfeld *Peeps*). Oba te elementy – wysoka trudność techniczna oraz brutalizacja prozy dla młodego czytelnika – skłaniają do zaliczenia większości tego typu powieści do tzw. *crossover books* (Rachel Falconer, *The Crossover Novel*, 2009): książek reklamowanych jako przeznaczone dla dzieci i młodzieży, lecz wymagające wiedzy, odporności psychicznej i umiejętności osądu dojrzałego czytelnika.
- **Debata społeczna:** kiedy rozpoczynałam badania, głośnymi i kontrowersyjnymi sprawami były kwestie związane z legalizacją eutanazji i aborcji, problematyka przeszczepów, badania z wykorzystaniem komórek macierzystych czy też możliwości doboru „dzieci na zamówienie” przy pomocy technik preimplantacyjnych. Już wtedy przeciętny człowiek, bez wykształcenia medycznego czy bioetycznego, był stawiany wobec problemów, do których podjęcia nie był przygotowany. Obecnie są to już dylematy związane z faktyczną modyfikacją genetyczną człowieka przy pomocy metody CRISPR-Cas9, implantów w dłoniach czy w mózgu (tzw. głęboka stymulacja mózgu) oraz drukowania życia (Gibson 2018). Całość debaty odbywa się publicznie, a ogromny wpływ na ocenę i implementację nowych technologii mają produkcje kulturowe i argumenty ideologiczne, z braku możliwości dyskusji merytorycznej. Od kilku lat w Polsce obserwuje się wzrastanie na sile nurtów posthumanistycznych i transhumanistycznych, które wchodzi w aktywny dialog ze społeczeństwem. Co więcej, szeroko omawiany jest kult młodości i marginalizacja osób starszych i niepełnosprawnych, co znajduje odzwierciedlenie w dążeniach ruchu H+ do stworzenia doskonałego człowieka.
- **Praca naukowa:** jako członek Utopian Studies Society – Europe miałam możliwość wielokrotnie brać udział w konferencjach i sympozjach, podczas których podkreślana była potrzeba mówienia o biotechnologiach i ich relacji do życia społecznego. Miałam sposobność zobaczyć, jak polscy i zagraniczni badacze utopii i dystopii oraz fantastyki łączą refleksję nad tekstami literackimi i kulturowymi ze współczesną problematyką. Jeśli chodzi o dystopie, najczęściej omawiano powieści Margaret Atwood, Octavii Butler czy Paolo Bacigalupiego, które jednocześnie podejmują problematykę związaną z posthumanizmem. Książki skierowane do młodszego czytelnika również mają swoje stałe miejsce w badaniach nad utopiami (m.in. referaty o *Igrzyskach śmierci* czy *Wodnikowym Wzgórzu*). Pracę doktorską o dystopiiach młodzieżowych na Uniwersytecie Gdańskim napisała (pod kierunkiem prof. dr. hab. Artura Blaima) Patricia Sørensen, z którą nawiązałam współpracę. Pozwoliło mi to na konsultację korpusu tekstów i badanej tematyki. W ramach działalności naukowej prowadzę wieloaspektowe badania nad dystopiami, szczególnie młodzieżowymi i literackimi, a także interesuję się ich kontekstem medycznym i biotechnologicznym. Efektem tej

pracy są wystąpienia i publikacje, m.in. w tomach redagowanych przez polskich znawców utopii i kultury popularnej: *More After More* (red. Ksenia Olkusz, Krzysztof M. Maj, Michał Kłosiński, 2016) oraz *Perspectives on the Utopian* (red. Marta Komsta, Justyna Galant, w druku). Publikowałam również artykuły odnoszące się do bieżących problemów, takich jak ekotopie, biopolityka starości, technologie nieśmiertelności czy hiperrzeczywistość, które odnajdywałam i analizowałam w najnowszej literaturze młodzieżowej.

- **Praca dydaktyczna:** Jako promotorka wielokrotnie prowadziłam prace, w których celem była analiza i interpretacja utworów literackich, odzwierciedlających problemy związane z nowymi technologiami i innowacjami, jak również ze współczesną kulturą młodzieżową (np. *From Big Brother to The Hunger Games: Reality Show in Literature and Mass Media* (2013/14); *A Dystopia of Body and Society: contemporary striving for perfection in social trends and literature* (2014/15); *The Hitchhiker's Guide to Teaching through Audiobooks: Douglas Adams in the classroom* (2017/18)). Jako koordynator bloku literaturoznawczego (obejmującego historię literatury i kultury brytyjskiej i amerykańskiej, współczesne teorie literaturoznawcze oraz wstęp do literaturoznawstwa), stanęłam przed wyzwaniem takiego opracowania treści programowych, które odpowiadałyby oczekiwaniom studentów kierunków praktycznych i stosowanych, a równocześnie pozwalałyby im dostrzec interesujące ich bieżące problemy w najnowszej literaturze. Prowadząc zajęcia z Oral Communication Skills (2009 – jako doktorantka na UJ; 2013, 2014) oraz specjalistycznego języka angielskiego (2012-2019) podejmowałam ze studentami tematy związane z zagadnieniami bioetycznymi (eugenika, modyfikacja ciała, komórki macierzyste, problematyka końca życia, diagnostyka preimplantacyjna), technoetycznymi (transhumanizm, cyborgizacja, koegzystencja ze sztuczną inteligencją) oraz kulturą (superbohaterowie, kult młodości). Żywe zainteresowanie studentów oraz konieczność podnoszenia ich umiejętności w wysoko specjalistycznym języku angielskim skłoniły mnie do zaangażowania w tę tematykę badawczą.

W konceptualizacji projektu pomogły mi konsultacje z przedstawicielami takich instytucji jak:

- Utopian Studies Society – Europe
- Ośrodek Badawczy Facta Ficta UJ
- Międzywydziałowy Instytut Bioetyki UPJPII
- International Research Society for Children's Literature
- Centre for Research in Children's Literature, Cambridge
- Centrum Badań Literatury dla Dzieci i Młodzieży, Wrocław
- Ośrodek Badań Literatury Dziecięcej i Młodzieżowej, Kraków

Cel pracy:

Celem przedstawianej monografii jest analiza i interpretacja wybranych dystopii literackich, kierowanych do młodego czytelnika, pod kątem obecności zjawisk społeczno-kulturowych, związanych z rozwojem biotechnologii. Książka wpisuje się w ogólnościatowe

badania nad utopiami, jak również w toczoną na gruncie polskim dyskusję nad trans- i posthumanizmem. Jest interdyscyplinarnym studium, łączącym refleksję literaturoznawczą, kulturoznawczą, bioetyczną i socjologiczną z elementami analizy rynkowej i konsumenckiej. Monografia przedstawia motyw „ulepszania człowieka” (*human enhancement*) w dystopiach młodzieżowych oraz wprowadza nowe pojęcie, evantropia, które może być wykorzystane w badaniach nad utopiami, zarówno filozoficznymi, społecznymi, jak i literackimi. Przeprowadzona analiza 65 tomów pozwala na ocenienie ich biowartościowości (*biovalue*, Frank 2013), tj. pozwala na prognozowanie potencjalnych tendencji konsumenckich na rynku biotechnologii poprzez badania tekstów literackich.

Dystopie młodzieżowe w dużej mierze wyrastają z science-fiction dla dzieci i młodzieży (L.F. Baum, A. Norton) oraz powieści „młodych gniewnych” (*angry young man novel*, S.E. Hinton). Są gatunkiem eklektycznym i silnie intertekstualnym, kontynuując tradycję znanych autorów i podejmując nieraz krytyczny dialog z opowieściami o Piotrusiu Panie, Robinsonie czy doktorze Frankensteinie. W korpusie wybranych tekstów przeważają powieści amerykańskie, lecz włączyłam również autorów brytyjskich (Gemma Malley, Patrick Ness), Irlandczyka Eoina Colfera oraz Nowozelandczyka Bernarda Becketta. Najważniejszymi z punktu widzenia niniejszej analizy były powieści Neala Shustermana (szczególnie cykl *Podzieleni* oraz *Kosiarze*), Dana Wellsa (cykl *Częściowcy*), Gemmy Malley (cykl *Deklaracja* oraz *Killables*) oraz Scotta Westerfelda (cykl *Brzydcy*). Odnoszą się one wprost do problematyki ulepszania człowieka, poszukiwania cielesnego piękna i nieśmiertelności, jak również tworzenia sztucznego życia. Autorzy mają poważne zaplecze merytoryczne, oparcie w filozofii (Malley, Westerfeld), aktywności twórczej w fantastyce naukowej (Shusterman, Westerfeld, Wells) i kulturze popularnej (Shusterman, Wells). Część z korpusu tekstów należy do znanych bestsellerów, które doczekały się komentarza krytycznego, np. *Brzydcy* Scotta Westerfelda czy *Niezgodna* Veroniki Roth. Wiele z dystopii młodzieżowych, które analizuję, nie posiada bogatej literatury krytycznej, pomimo faktu, iż jej autorzy są uznani i nagradzani, jak Neal Shusterman (National Book Award 2015), Nancy Farmer (National Book Award 2002 oraz Newbery Honor 2003), Patrick Ness (Carnegie Medal 2011 oraz 2012) czy James Patterson (Children’s Choice Book Award for the Author of the Year 2010), a także tłumaczeni na liczne języki, w tym polski. Stąd prezentowana monografia stanowi istotny wkład w badania nad powieścią młodzieżową, zwracając uwagę na wartościowe teksty, którym poświęca się mniej uwagi niż innym utworom tych samych autorów (np. *Głębia Challengerera* Shustermana, cykl *Lewiatan* Westerfelda).

Metodologia:

Podstawowymi narzędziami metodologicznymi są teoria evantropii, opracowana przeze mnie we współpracy z dr. Lucasem Misserim (Universidad Nacional de Córdoba), oraz biowartościowość narracyjna A. W. Franka (*biovalue*, 2013). Termin ‘evantropia’ został zaproponowany przez dr. Misseriego na konferencji *More After More* w Krakowie w roku 2016, jako kolejny po utopii, euchronii oraz eupsychii etap utopijności: budowanie utopii we własnym cielesnym przy pomocy biotechnologii (w odniesieniu do licznych publikacji transhumanisty Nicka Bostroma). Termin ten dostosowuję do potrzeb badań literaturoznawczych, proponując wykorzystanie go do klasyfikacji konkretnej kategorii

tekstów utopijnych. Biowartościowość narracyjna, natomiast, jest narzędziem zaczerpniętym z praktyki językoznawczej w sferze *health/medical humanities*. Jej celem jest umożliwienie zbadania, w jaki sposób teksty tworzą wartość wymiany dla pojawiających się na rynku technologii ulepszeniowych, czy wartość potencjalnego produktu lub usługi jest pozytywna czy negatywna oraz jaka jest jej siła. Posłużyła mi ona jako narzędzie wspomagające przy konceptualizacji społeczno-filozoficznej teorii evantropii dla celów badań literackich. W zakresie badań literaturoznawczych, interdyscyplinarne perspektywy Bruce'a Clarke'a oraz Manuelli Rossini (2012, 2017) z European Society for Literature, Science, and the Arts oraz badania nad młodzieżowym science-fiction (Sullivan 1999, Applebaum 2009, Mendlesohn 2009) i literaturą biopunk (Schmeinck 2016, McQueen 2016) stanowią ważne punkty odniesienia. Szczególnie wypracowana przez McQueenę analiza cech gatunkowych biopunku pomogła mi w wyłonieniu cech gatunkowych evantropii literackiej. W zakresie badań nad utopiami, praca wiele zawdzięcza publikacjom Gregory'ego Claeysa (2010, 2017), Toma Moylana (2000) oraz Ernsta Blocha (1986). W zakresie ulepszania człowieka, przyjęta zostaje typologia brytyjskiego filozofa-antropologa Michaela Hauskellera (2016).

Struktura pracy:

Pierwszy rozdział szczegółowo omawia teorię evantropii. Teoria zostaje poszerzona przy wykorzystaniu literatury przedmiotu na temat koncepcji transhumanistycznych, przede wszystkim *The Transhumanist Reader* (M. More, N. Vita-More, 2013) oraz *The Mythologies of Transhumanism* (M. Hauskeller, 2016), aby wykazać, iż evantropia jest większym projektem utopijnym, obejmującym wszystkie sfery ulepszania człowieka: fizyczną, kognitywną, emocjonalną i moralną. Przedstawiony zostaje również wymiar kulturowy transhumanizmu oraz zarys debaty bioetycznej, konieczny dla oceny wartości tematyki evantropijnej w analizowanych tekstach.

Rozdział drugi jest analizą gatunkową oraz historycznoliteracką z punktu widzenia badań nad utopiami. *Nowy wspomniały świat* Aldousa Huxleya jest opisywany jako dystopia eugeniczna i stanowi punkt odniesienia dla współczesnej refleksji nad biotechnologiami. W rozdziale staram się odpowiedzieć na pytanie, czy evantropia na gruncie literackim jest tożsama z dystopią eugeniczną i czy można wyróżnić jej cechy szczególne. W tym celu przedstawiony został rozwój gatunkowy dystopii eugenicznej, jej transformacje i zanik w literaturze dla dorosłego czytelnika, przy jednoczesnym rozkwicie w literaturze dla młodzieży. Wykazane zostaje, iż współczesne teksty dystopijne z elementami biopunku można nazywać tekstami evantropijnymi raczej niż eugenicznymi. Rozwój tematyki ulepszania człowieka oraz biotechnologii jest prześledzony w literaturze dla dorosłego czytelnika, jak również dla młodzieży. Z porównania obu tych nurtów wynika, iż literatura młodzieżowa ma większy potencjał do promocji treści transhumanistycznych i tendencje do przedstawiania modyfikacji ciała jako pożądaných.

W rozdziale trzecim analizowane są utwory takich współczesnych pisarzy jak Neal Shusterman (*Podzieleni*), Scott Westerfeld (*Brzydca*), Gemma Malley (*Deklaracja*), James Patterson (*Maximum Ride*) czy Lauren DeStefano (*Chemiczne światy*), pod kątem obecności tematyki związanej z ulepszaniem człowieka. Pierwsza część rozdziału poświęcona jest

ulepszaniu fizycznemu w wybranych aspektach, tj. wolności morfologicznej (prawo do wyboru dowolnego kształtu ciała, A. Sandberg, 2013), tworzeniu hybryd i superżołnierzy oraz technologiom nieśmiertelności. Druga część dotyczy ulepszania subiektywności człowieka w sferze kognitywnej, emocjonalnej i moralnej. Do oceny przekazu wybranych pozycji dystopijnych wykorzystane zostaje narzędzie biowartościowości narracyjnej. Przykładowo, technologie związane z biohackingiem otrzymują wysoką pozytywną biowartość, a zatem młodzież zachęcana jest poprzez teksty do tego typu modyfikacji ciała. Jednocześnie neurostymulacja mózgu jest zaprezentowana jako niebezpieczna i wątpliwa moralnie, odstraszać potencjalnych klientów.

Wyniki:

W porównaniu do trendów w literaturze młodzieżowej z końca wieku XX, biotechnologie i ulepszanie człowieka są przedstawione w sposób bardziej pozytywny, a wiele z proponowanych przez transhumanistów praktyk otrzymuje wysoką pozytywną biowartość. Przede wszystkim jednak utopijna myśl o doskonałym ciele jest silnie obecna w przekazie powieściowym i często jest ukazana jako prawo człowieka do panowania nad własnym ciałem. Ze względu na nieustanny rozwój biotechnologii oraz ich coraz większą powszechność na rynku można się spodziewać, iż tematyka ewantropijna będzie się dalej pojawiać w literaturze młodzieżowej, która – jako część kultury – będzie brać udział w kształtowaniu postaw konsumenckich oraz ocen etycznych wobec najnowocześniejszych propozycji ulepszania człowieka.

Dla badań literaturoznawczych istotne jest wykazanie odejścia od paradygmatycznej dystopijności Huxleya po II Wojnie Światowej oraz przedstawienie zróżnicowania współczesnych tekstów o tematyce biotechnologicznej. Wyłoniona zostaje definicja ewantropii literackiej wraz z szeregiem szczegółowych cech, którą można implementować w dalszych badaniach. Zdefiniowana zostaje jako dystopia H+, a zatem podejmująca temat ulepszania człowieka. Powinna ona zawierać następujące elementy:

- Problematyka bioetyczna:
 - Biotechnologie, takie jak transplantacja, badania nad nieśmiertelnością, niepełnosprawnością, komórkami macierzystymi, eugeniką, klonowanie, eksperymentowanie na ludziach czy upload, oraz wynikające z nich kwestie bioetyczne powinny pojawiać się w sposób znaczący, warunkując życie protagonistów i opisywanego społeczeństwa oraz sytuując się w centrum konstrukcji narracyjnej
- Biotechnologie powinny wpisywać się w retorykę ulepszania człowieka:
 - co najmniej jeden z rodzajów ulepszania – fizyczne, emocjonalne, kognitywne lub moralne – powinien występować w tekście nie tylko jako chwyt narracyjny
 - opisywane technologie powinny posiadać „biowartość” tj. pozytywną lub negatywną ewaluację oraz potencjalną wartość użytkową dla czytelników
- Równowaga pomiędzy eutopią a dystopią:
 - książka powinna rzetelnie prezentować zarówno zagrożenia, jak i korzyści z rozwoju biotechnologii

- utopijna nadzieja i chęć naprawy świata powinny być oryginalną przyczyną zastosowania biotechnologii w tekście
- w powieściach dystopijnych, gdzie przeważają zagrożenia, korzyści powinny być obecne co najmniej w tle
- Thriller jako preferowana konwencja:
 - przyjemny dreszcz, raczej niż przerażenie, który wpisany jest w thrillery, odpowiada dwojakiej naturze ewantropii
 - napięcie w ewantropijnych dystopiach powinno wynikać z wykorzystania istniejących czy badanych biotechnologii, a nie z czysto fantastycznych wyobrażeń
 - horrory, powieści postapokaliptyczne i zombie są raczej dysantropijne niż ewantropijne
- Postacie post- i transludzi:
 - dystopie ewantropijne powinny potencjalnie budować w czytelniku empatię dla „potworów” („nadawać imię postludzkiej twarzy”) oraz promować odpowiedzialność za byty stworzone przy pomocy biotechnologii
 - w przeciwieństwie do science-fiction, teksty ewantropijne nie muszą koncentrować się na biotechnologiach jako takich oraz na ich społecznym wpływie, a raczej na człowieku i jego sprawczości
 - ewantropia zbudowana jest na kategorii *anthroposa* (a więc, człowieka), a zatem transhumanistyczna perspektywa interpretacyjna będzie odpowiedniejsza od posthumanistycznej, która promuje roztopienie się kategorii człowieczeństwa
 - teksty o cyborgach w znacznej mierze należą do cyberpunku, podczas gdy w ewantropiach mamy do czynienia raczej z biomodyfikacją niż z cyborgizacją
- Perspektywa biospołeczna:
 - ewantropia jest przede wszystkim konceptem filozoficznym i projektem społecznym: jej cechy są uwypuklone i rozwinięte w dystopiach H+, lecz nie można ich rozważać w oderwaniu od kontekstu biospołecznego, z którego się wywodzą
 - teksty powinny być osadzone w obecnie dostępnych miejscach (na Ziemi, raczej niż w kosmosie) i generować poczucie bliskiej realizacji opisywanych problemów
 - kwestie materialne, ekonomiczne i polityczne powinny być obecne w tekstach w sposób co najmniej wyrównany w stosunku do bardziej nieuchwytnych kategorii utopijnych marzeń, pragnień i nadziei

Dodatkowo, ukazany zostaje kontrast pomiędzy ewantropiami literackimi dla dorosłego czytelnika i dla młodzieży. Z analizy wynika, iż teksty młodzieżowe w większym stopniu opierają się o fantazję i dopuszczają dużo szersze pole spekulatywne, co pozwala na eksplorację technologii, które na chwilę obecną pozostają w sferze życzeń. Jednocześnie te fantastyczne wizje są często zaprezentowane optymistycznie, co może inspirować odbiorców do podjęcia kroków do realizacji celów, proponowanych przez fikcję. Współcześni naukowcy i futuryści, jak Musk, Collins czy Kaku, potwierdzają takie inspiracje.

Praktyczny wymiar pracy:

W procesie badań pojawiły się liczne praktyczne implikacje dla dalszej aktywności w tej sferze i wdrożenia odpowiednich działań. Szczególnie dyskusja na gruncie polskim potrzebuje zarówno tłumaczeń kanonicznych tekstów transhumanistycznych i utopijnych, jak i po prostu systematyzacji, np. w postaci słownika. Brakuje wytycznych, co do konstruowania tłumaczeń bioetycznych czy technologicznych i najczęściej obowiązuje norma użytkowa. Tłumaczone są dzieła – zarówno akademickie jak i literackie – które są popularne, raczej niż podstawowe, co nastęrcza dużych problemów w dyskusji. Teksty komentowane są i tłumaczone często przez osoby bez przygotowania filologicznego czy jakichkolwiek studiów językowych, choć kompetentnych w swoich dziedzinach. W porównaniu do np. Wielkiej Brytanii czy Szwajcarii, prawie nie istnieją w Polsce badania jasno określające się jako Medical Humanities (grupa badawcza założona na Uniwersytecie Jagiellońskim dopiero jesienią 2018), które w znaczący sposób przyczyniłyby się do rozwiązania problemów zarysowanych jedynie w opisywanej monografii. Badania wskazują na konieczność ścisłej kooperacji pomiędzy humanistami, technologami a pracownikami sektora medycznego, szczególnie w zakresie nowych technologii. Brak wiedzy czy zainteresowania faktycznym stanem badań każdej ze stron prowadzi do błędów interpretacyjnych czy rozwijania kosztownych, lecz nieetycznych technologii.

Należy zdawać sobie sprawę z zaangażowania ogromnego budżetu w rozwój biotechnologii. Ludzie młodzi, nierzadko jeszcze uczący się, tworzą grupę o zwiększającym się potencjale nabywczym oraz politycznym, a zatem o niebagatelnym wpływie na rynek biotechnologii, chociażby biohackingowych. To właśnie ta grupa najszybciej wdraża do codziennego użytkowania zdobycze technologii i ma najmniej oporów, co do implementacji nawet kontrowersyjnych rozwiązań. Co więcej, młodzież jest coraz wyraźniej producentem oraz konsumentem wartości, nadając ton zachowaniom konsumenckim grup starszych. Niniejsza monografia jest wskaźnikiem pewnych tendencji i przyczynkiem do szerszej zakrojonych badań nad biowartościowością kultury.

Warto również, aby literaturoznawcy bardziej uważnie przyjrzeni się literaturze i kulturze młodzieżowej. Badania ukazują, iż jest ona często traktowana jako bezwartościowa i tłumaczona w sposób nieodpowiedzialny, bez dbałości o zachowanie głębi przekazu oryginału czy jakości języka. W dużej mierze ignorowane jest społeczne zjawisko *youthquake* tj. zwiększonej roli społecznej, politycznej i ekonomicznej młodych ludzi, która powinna znaleźć odzwierciedlenie w poważnym potraktowaniu treści do nich kierowanych. W trakcie badań wyłoniły się teksty wciąż zbyt mało znane polskiemu czytelnikowi, a wartościowe i zasługujące na obszerniejsze potraktowanie i popularyzację, a także odpowiedzialne tłumaczenie (problem ten poruszyłam na konferencji translologicznej na Uniwersytecie Pedagogicznym, 2018). Istnieje przestrzeń dla powstania przekrojowych, solidnych opracowań najważniejszych obecnie autorów literatury młodzieżowej, jak Neal Shusterman, czy też historii dystopii młodzieżowej (analogicznie do dzieła Claeysa *Dystopia. A Natural History*, 2017).

Rzadko stosowane narzędzie biowartościowości narracyjnej można wykorzystać w badaniach językoznawczych tekstów o tematyce medycznej, biotechnologicznej czy bioetycznej. Z punktu widzenia lingwistycznego, krytyczna analiza dyskursu powyższych tekstów byłaby niezmiernie ważna dla przeciętnego odbiorcy technologii. Po części nawiązuje to do badań dr hab. Napiórkowskiego nad pseudonauką. Badania lingwistyczne mogą pójść jeszcze dalej – w stronę prób zdefiniowania języka postczłowieka i badań nad komunikacją bądź to z innymi bytami (co już ma miejsce), bądź zupełnie spekulatywną (pod kątem komunikacji z postczłowiekiem).

Konieczność edukacji na temat biotechnologii, nauki języka specjalistycznego i podstawowej choćby etyki była zarówno bodźcem do rozpoczęcia badań, jak i nasuwa się jako wniosek do dalszej praktyki. Obecnie język specjalistyczny jest ograniczony prawie jedynie do grup zawodowo zainteresowanych danymi tematami, a etyka jest dostępna również w stopniu ograniczonym i selektywnym. Ze względu na poruszaną na takich zajęciach tematykę, należy rozważyć zastosowanie elementów pedagogiki krytycznej i poddanie jej ocenie w ramach badań nad utopiami edukacyjnymi, aby uniknąć ideologizacji dyskursu o biotechnologiach. Osobną kwestią jest wpływ opisanego w pracy ulepszania kognitywnego na praktykę edukacyjną. Obecnie roboty są już nauczycielami i studentami (jak Sophia czy Bina48), lecz nawet główni teoretycy Czwartej Rewolucji Przemysłowej (L. Floridi) niewiele mają do powiedzenia na temat kształtu edukacji przyszłości. Na gruncie polskim ogromną pracę, lecz wciąż jeszcze zbyt mało znaną, wykonuje dr hab. Michał Klichowski. Z oceny predykcji dystopijnych wynika, iż badania nad transhumanizacją i posthumanizacją procesu edukacyjnego należy potraktować z pełną powagą.

3. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo – badawczych (artystycznych)

W ramach pozostałych osiągnięć, w okresie 2013-2019 opublikowałam 21 artykułów i rozdziałów w monografiach, 1 recenzję książki (oraz wykonałam liczne recenzje artykułów, w tym 2 recenzje artykułów specjalistycznych, dla czasopism: *Kultura i Polityka*, *Estudios Irlandeses*, *Miscellanea Posttotalitariana Wratislaviensia*, niepublikowane), wzięłam udział w 17 konferencjach krajowych i zagranicznych, współorganizowałam 1 konferencję oraz złożyłam 3 wnioski o grant (NCN, NPRH). Wypromowałam 4 prace licencjackie oraz 51 magisterskich.

a) badania nad literaturą dziecięcą i młodzieżową

Badania nad literaturą dziecięcą i młodzieżową prowadzę od początku swojej kariery naukowej i od zawsze połączone są one z refleksją antropologiczną. Już podczas studiów doktoranckich wzięłam udział w kilku konferencjach (Caen, Oxford, Salzburg) oraz opublikowałam kilka rozdziałów w monografiach (badania nt. *Piotrusia Pana* J.M. Barry'ego). W ostatnich latach, przygotowując się do opracowania przedstawionej powyżej monografii, skoncentrowałam się na współczesnej powieści młodzieżowej, szczególnie na dystopiiach o tematyce biotechnologicznej. Aby lepiej zrozumieć opisywane zjawiska, prowadziłam szerszą refleksję nad współwystępującymi problemami, publikując na gruncie polskim i zagranicznym, wygłaszając referaty na konferencjach, recenzując książki i artykuły oraz biorąc udział w konkursach w ramach grantów (konkursy w latach 2015 oraz 2016).

Ogółem opublikowałam jednaście artykułów i rozdziałów w monografiach (dwa w języku polskim); kolejne cztery teksty znajdują się w procesie recenzyjnym bądź w druku. Artykuły zostały opublikowane w czasopismach takich jak *ESSE Messenger*, *Kultura i Polityka*, *Filoteknos* czy *Literatura Ludowa*. Przedmiotem badania jest współczesna powieść młodzieżowa autorów: Geraldine McCaughrean, Neal Shusterman, James Patterson, Suzanne Collins, Marie Lu, Patrick Ness, Scott Westerfeld, Nancy Farmer oraz Eoin Colfer. Poruszam w nich tematykę związaną z solidarnością międzypokoleniową, ekologią, migracjami, wielokulturowością, kultem młodości oraz starzeniem się. Wykorzystuję teorie z zakresu językoznawstwa kognitywnego (teoria metafory pojęciowej), krytyki ewolucyjnej, ekokrytyki, badań nad utopiami, CRT (krytycznej teorii rasy), teorii traumy, intertekstualności, mitokrytyki oraz semiotyki. Zrecenzowałam również dwie książki dla *International Research in Children's Literature Journal* (jedna recenzja oczekuje na publikację), których tematyka jest związana z etyką w literaturze dziecięcej oraz zastosowaniem perspektywy biopsychospołecznej w badaniach literackich. Recenzje artykułów dla periodyków polskich i zagranicznych poszerzyły kontekst badawczy o perspektywy feministyczne i genderowe. Obecnie przygotowuję rozdział pt. „*Unviling Life*”: *Ethical Choices of Health Care Practitioners Towards Future Children* do tomu *Health Care in Children's Literature* (Hardstaff, Lesley, Meyer, ed., Cambridge University).

Brałam udział w dziewięciu międzynarodowych konferencjach, na których przedstawiałam wyniki moich badań. Siedem z tych konferencji było specjalistycznych, poświęconych badaniom nad utopiami (Kraków, Gdańsk, Tarragona) oraz nad literaturą dziecięcą i młodzieżową (Wrocław, Cambridge). Obecnie przygotowuję wystąpienie na kongres *International Research Society for Children's Literature* w Sztokholmie (*Silence of the Things? Neal Shusterman and Child-Object Ontology*), którego przedmiotem będzie zastosowanie teorii ontologii obiektowej (OOO) dla lepszego zrozumienia childismu, ukazanego przez Neala Shustermana w serii młodzieżowego science-fiction *Trylogia Accelerati*.

Doświadczenie zdobyte podczas składania wniosku w konkursie SONATA („Arkadia i nieśmiertelność: transformacje starożytnych mitów we współczesnych dystopiiach młodzieżowych”, 2015) oraz startowania w konkursie na miejsce badawcze w zespole grantu ERC („Our Mythical Childhood... The Reception of Classical Antiquity in Children's and Young Adults' Culture in Response to Regional and Global Challenges”, 2016) w znaczący sposób przyczyniło się do dookreślenia badanej tematyki, doboru i układu treści.

Współpracuję z członkami *Centre for Research in Children's Literature* w Cambridge, Centrum Badań Literatury dla Dzieci i Młodzieży we Wrocławiu oraz Ośrodka Badań Literatury Dziecięcej i Młodzieżowej w Krakowie.

Prowadziłam i prowadzę prace magisterskie i licencjackie o tematyce związanej z literaturą i kulturą dziecięcą i młodzieżową.

b) badania w ramach health humanities (humanistyki medycznej), bioetyki oraz filozofii nauki i technologii

Badania niezwiązane ściśle z literaturoznawstwem rozpoczęłam współpracą z etykami i bioetykami: dr. Lucasem Misserim (2016) oraz prof. dr. hab. ks. Grzegorzem Hołubem

(2017), którzy udzielili mi niezbędnych konsultacji w procesie pisania monografii. Zachęcili mnie do wyjścia poza problematykę literaturoznawczą, co zaowocowało uczestnictwem w czterech specjalistycznych konferencjach (2018): dwóch bioetycznych i jednej socjologicznej oraz jednej interdyscyplinarnej. Ich tematyka związana była z ulepszaniem człowieka oraz sekularyzacją społeczeństwa. W rezultacie opublikowałam rozdział w monografii *Ulepszanie człowieka – perspektywa filozoficzna* (2018), a kolejne trzy teksty są w procesie recenzyjnym. Należy zaznaczyć, iż w opublikowanym rozdziale z sukcesem udało mi się połączyć badania literackie z perspektywą bioetyczną, przyczyniając się do popularyzacji literatury młodzieżowej (konkretnie: powieści Neala Shustermana) wśród polskiego środowiska bioetycznego („Religia” ulepszenia: od ewantropii do nieśmiertelności). Przygotowuję również dalsze publikacje oraz wystąpienia (m.in. *Post-carbon Utopia: With or Without You?* w panelu z filozofii praktycznej na najbliższej konferencji utopijnej w Prato). Jestem członkiem interdyscyplinarnego Utopian Studies Society – Europe oraz współpracuję z Międzywydziałowym Centrum Bioetyki UPJPII i z czasopismem *Forum Philosophicum*. Biorę również aktywny udział w pracach Instytutu Filozofii oraz Katedry Etyki Ogólnej i Stosowanej Akademii Ignatianum w Krakowie.

Działalność badawcza na polu filozofii pozwala mi na merytorycznie poprawne stosowanie pojęć filozoficznych w badaniach literaturoznawczych oraz konsultacje z wybitnymi specjalistami. Prowadzę interdyscyplinarne seminarium licencjackie dotyczące problematyki bioetycznej w literaturze oraz interdyscyplinarne prace dotyczące nowych technologii, ulepszenia człowieka oraz procesów poznawczych, takich jak wyobrażenia (co stanowi poniekąd kontynuację pracy wykonanej do doktoratu nad filozoficzną konceptualizacją wyobraźni jako narzędzia poznawczego i odzwierciedleniem tego procesu w literaturze epoki).

c) badania nad twórczością Inklingów

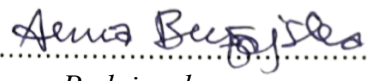
Twórczością Inklingów zajmuję się od początku pracy naukowej – jest to kontynuacja badań wykonywanych do pracy licencjackiej i magisterskiej (*The Chronicles of Narnia. A Myth Construct; Shamanistic Elements in The Chronicles of Narnia by C.S. Lewis*) oraz badań w trakcie doktoratu (wystąpienia i publikacje nt. C.S. Lewisa i Charlesa Williama). W opisywanym okresie opublikowałam trzy rozdziały w monografiach, które poświęciłam dziełom C.S. Lewisa, J.R.R. Tolkiena oraz Charlesa Williama. Wykorzystałam w nich teorie z grupy intertekstualności, teorii wpływu oraz psychoanalizy. Kolejny tekst, dotyczący wpływu Williama na Lewisa, jest obecnie w druku. Wzięłam udział w dwóch międzynarodowych konferencjach oraz złożyłam wniosek o dofinansowanie krytycznego wydania tłumaczenia powieści Charlesa Williama *The Place of the Lion* (NPRH, 2016; lista B). Jako promotor prac magisterskich i licencjackich prowadziłam i prowadzę prace związane z Inklingami oraz szerszej pojętą fantastyką.

d) badania nad literaturą i kulturą osiemnastowieczną

Badania nad literaturą i kulturą osiemnastowieczną są poszerzeniem moich badań doktorskich nad wyobraźnią osiemnastowieczną. Dotyczą zarówno poezji (*Pieśni Osjana*), jak i prozy (motyw piratów). Wzięłam udział w dwóch konferencjach międzynarodowych

oraz opublikowałam sześć rozdziałów w monografiach oraz artykułów w periodykach polskich i zagranicznych (*Études Écossaises, Kultura i Polityka*). Wykorzystałam narzędzia z zakresu mitokrytyki, intertekstualności, badań nad pamięcią oraz gatunkowości. Prowadziłam prace magisterskie i licencjackie o tematyce związanej z literaturą i kulturą osiemnastowieczną.

W roku 2014 złożyłam wniosek o grant na badanie osiemnastowiecznej powieści przygodowej pod kątem wyłaniania się tożsamości brytyjskiej w kontekście wczesnej polityki imperialnej (NCN, wniosek odrzucony).

.....
Podpis odręczny